

Motion till riksdagen 2025/26:4115

av **Jacob Risberg m.fl. (MP)**

med anledning av skr. 2025/26:114 Strategisk exportkontroll 2025 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förbud bör införas mot export av krigsmateriel till diktaturer, krigförande länder och länder där allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer, inklusive följdleveranser, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden kan skärpas ytterligare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringens årliga skrivelse om strategisk exportkontroll bör innehålla en bredare omvärldsanalys som också omfattar global autokratisering, utvecklingen för mänskliga rättigheter, folkrättens ställning samt antalet väpnade konflikter i världen, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Under 2025 uppgick den svenska exporten av krigsmateriel till drygt 28 miljarder kronor och 61 länder mottog leveranser. Regeringens skrivelse redovisar dessutom faktisk export till bland annat Indien, Pakistan, Thailand, Förenade Arabemiraten, Saudiarabien och Israel. Det gör frågan om ett strikt, rättssäkert och konsekvent exportkontrollregelverk ännu mer angelägen.

Miljöpartiet står bakom ett starkare svenskt totalförsvaret och ett långsiktigt stöd till Ukraina. Men svensk vapenexport får aldrig urholka arbetet för fred, demokrati, mänskliga rättigheter och respekt för folkrätten.

Export till odemokratiska länder måste stoppas

Det så kallade demokratikriteriet var ett viktigt steg, men regeringens skrivelse visar återigen att nuvarande regelverk inte räcker. Den faktiska exporten under 2025 omfattade bland annat Förenade Arabemiraten, Saudiarabien, Qatar, Kuwait och Thailand. Samtidigt beviljades tillstånd för produkter med dubbla användningsområden till militära slutanvändare i bland annat Förenade Arabemiraten, Qatar, Saudiarabien och Thailand. När svensk export fortfarande når stater med allvarliga demokratiska brister eller tydliga konfliktrisker blir slutsatsen att regelverket behöver skärpas ytterligare.

Miljöpartiet menar därför fortsatt att Sverige bör införa ett verkligt förbud mot export av krigsmateriel till diktaturer, krigförande länder och länder där allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Ett sådant förbud måste också omfatta följdleveranser. Annars blir förbudet i praktiken fullt av undantag och kryphål. Samtidigt ska detta inte hindra att Sverige kan bistå ett land som utsätts för ett väpnat angrepp, något som tyvärr aktualiserats genom Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

Ett konkret exempel är exporten till Thailand. Regeringens skrivelse visar faktisk export under 2025 till Thailand på cirka 428 miljoner kronor. Det thailändska flygvapnet bekräftade i juni 2025 valet av Gripen E/F som framtida stridsflyg, och i augusti 2025 mottog Saab en order på fyra Gripen E/F för Thailand. Under sommaren 2025 genomförde Thailand luftangrepp mot Kambodja i samband med dödliga gränssammanstötningar. Det har förekommit uppgifter i media om att Gripen kan ha använts i dessa attacker. Redan utan att lägga avgörande vikt vid de senare uppgifterna

visar händelseutvecklingen att konfliktkriteriet måste tas på mycket större allvar i prövningen av export till Thailand.

Ett annat exempel är Förenade Arabemiratens stöd till MSF i Sudan. Kriget i Sudan är i dag en av världens allvarligaste humanitära katastrofer. En viktig förklaring till att konflikten kunnat fortsätta med sådan brutalitet är det stöd som de stridande parterna får från externa aktörer. Mot denna bakgrund är det orimligt att Sverige fortsatt tillåter export av krigsmateriel till Förenade Arabemiraten. Även om det saknas belägg för att just svensk materiel har använts i Sudan, bidrar exporten till att stärka och legitimera en regim som understödjer övergrepp och försvårar vägen till fred.

Följdleveranser och produkter med dubbla användningsområden

Regeringen redovisar att exporten till Israel under 2025 bestod av avslutande följdleveranser av komponenter som vid den ursprungliga leveransen inte utgjorde krigsmateriel, men som senare används i militära sammanhang, samtidigt som inga nya utförelsetillstånd för försäljning till Israel har utfärdats sedan oktober 2023. Detta visar tydligt hur följdleveranser och äldre tillstånd kan undergräva ett påstått exportstopp, något som Miljöpartiet tidigare har varnat för. Mot bakgrund av det allvarligt förändrade säkerhets-, utrikes- och folkrättsliga läget är det inte rimligt att svensk export, inte ens i form av följdleveranser, ska kunna fortsätta som om omständigheterna vore oförändrade. Regeringen måste säkerställa att givna tillstånd kan omprövas när förutsättningarna förändras.

Samtidigt finns det starka skäl att ytterligare skärpa kontrollen av produkter med dubbla användningsområden. Regeringens skrivelse visar att tillstånd för sådana produkter till militära slutanvändare har beviljats till ett flertal länder där demokratisk utveckling, mänskliga rättigheter eller regional stabilitet ger anledning till stor försiktighet, däribland Förenade Arabemiraten, Indien, Qatar, Saudiarabien och Thailand. I en tid av snabb teknikutveckling och växande användning av övervakningsteknik, AI och avancerad elektronik måste Sverige ha ett stramare och mer förebyggande regelverk. Miljöpartiet vill att det ska ställas tydliga krav på användningen av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Exempelvis ska utrustning för massövervakning inte exporteras till länder som förtrycker sin egen befolkning eller där utrustningen kan användas för att förfölja politisk opposition. Regeringen bör därför tillsätta en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden kan skärpas ytterligare,

särskilt när det gäller export till militära slutanvändare och till stater som bidrar till förtryck eller regional destabilisering.

Omvärldsbevakningen i skrivelsen bör breddas

Avsnittet om viktiga händelser under året i regeringens skrivelse domineras av Rysslands krig mot Ukraina, EU:s sanktioner, den nationella kontrollförteckningen och den tekniska utvecklingen inom bland annat AI. Det är relevant, men det är inte tillräckligt. En skrivelse om strategisk exportkontroll bör också ge riksdagen en samlad bild av den globala utvecklingen vad gäller autokratisering, mänskliga rättigheter, internationell rätt och antalet väpnade konflikter.

Det är särskilt viktigt i en tid då både V-Dem och Freedom House beskriver en fortsatt global demokratisk tillbakagång. Freedom House uppger att den globala friheten föll för tjugonde året i rad under 2025, och V-Dem beskriver utvecklingen som en fördjupad tredje våg av autokratisering. Om denna utveckling inte syns tydligare i regeringens omvärldsanalys riskerar exportkontrollen att framstå som mer teknisk än politisk, när den i själva verket är djupt kopplad till fred, demokrati och mänskliga rättigheter.

Jacob Risberg (MP)

Ulf Holm (MP)

Janine Alm Ericson (MP)